

Hvussu er tann ungi russarin?

Sosiologurinn Vladimir Lisovskij í Leningrad skrifar hessa grein sum viðmerking til amerikanska greinarð, sum eisini hevur verið í Norðurlandskum bløðum

Í fjor summar vitjaði amerikanska blaðkonan miss Geyer Sovjetsamveldið. Hon kom frá blaðnum Chicago Daily News. M. a. kom hon til Leningrad, har hon — sum hon segði — ætlaði ser at »kanna» ungdomsspurningar.

Ungdomurin er jú einki minni enn øll framtíðin hjá einum landi, so tað er einki at undrast á, at amerikanska blaðkonan hevði áhuga fyri honum. Tað má eisini sigast, at Leningrad var væl valdur sum kann-ingarevni, tí av teimum 4 milliónunum, sum búgva í býnum, eru 50 pst. undir 30 ár.

Tiggiundi hvør íbúgvi gongur í skúla, og 400.000 fáa ser hægr útbúgving. Helvtin av øllum, sum fást við vísindaligt arbeiði, eru ungfolk. Stutt sagt, her er ovsmikið av tilfari til ungdomskanningina hjá miss Greyer.

Hon hevur esini fyrr vitjað Sovjetsamveldið. Nøkur ár herfyrr hittust vit á Leningrad universitetinum. Ta ferðina vóru orindi hennara at gera seg kunnuga við ungdomskanningar hjá Leningrad-sosiologum. Vit settu okkum so við skriviborðið og gjøgnumbláðu kanningar, tabellir og annað, sum var útárbeitt av »Stovninum» fyri fjølbroytta samfelagsfrøðie.

Nú í vár sá eg so tey fyrstu úrslitini av »granskingini» hjá amerikonsku blaðkonuni. Tað vóru fyra blaðgreinir, sum hon lat prenta í fleiri vestureuropískum bløðum, har millum einum danskum. Í greinunum visir hon til sovjetskar samfelagsfrøðingar, eisini til min sjálvs.

Hevur verið kallkyn, ynskir at verða kvennkyn

Íbúgvi í svenska býnum Växjö skal um stutta tíð skifta kyn. Íbúgvin varð føddur sum kvennkyn, men fyri 10 árum síðan, fekk barmurin læknaviðgerð, eina hormonviðgerð, og kvinnan varð bráðliga vorðin eitt kallkyn.

Sum kallkyn hevði svenska kvinnan goða samveru við eina aðra kvinnu, hagartil hon varð fyrri ferðsluóhappi, og hon fór at fáa kvinnudemi aftur.

Tá hetta hendi, gjørdist eg greið yvir, at tað var neyðugt at skifta kyn, sigur svenska kvinnan, sum hevur verið kallkyn, í viðtali við svenskt blað. — Løgið var tað kortini. Eg hugsi ikki, at nakað menniskja, sum verður fott sum kvennkyn, men síðan broytist til hitt kynið, kann kenna seg eydnuselt. Eg havi bestu prógvini fyri hesum, sigur hon.

Til dómis skrvur hon einastaðni: »Tá tann leiðandi granskarin av sovjetskum ungdomsspurningum Vladimir Lisovskij gjørdi upp, hvøri áhugamála ungdomurin hevði, hevði hann púra einki at siga, hvørki um ungdomsins politiska ella ideologiska stavnhalde».

Hetta fekk meg til at taka tað tilfari framaftur, sum miss Geyer í heilum visir til.

Hvat sigur ungdomurin sjálvur?

Fyri nøkrum árum síðani settu samfelagsfrøðingarnir teimum ungum henda spurning: »Hvøri lyndiseyðkenni dæmar tær best hjá javnaldrum?» Við spurninginum fylgdi listi yvir 9 slík eyðkenni, og tann spurdi skuldi vísa á 3. Úrslitið varð: at vera sámiligur og ærligur — 64 %; at vera føðilandsfrúgvur — 54 pst.; at vera blíður og fyrrikomandi — 42 pst.; at vera lítillátin — 38 pst.; at duga at arbeiða væl — 35 pst.; at vera miðvisur — 28 pst.; at sýna felagshug (kollektivismu) — 19 pst.

Trý ár eftir varð næsta kanningin gjørd. Samanlagt 2204 fingur spurningin: »Hvøri eg-inleikar heldur tú skulu eyðkenna tey ungu í dag?» Í svarinum vóru tey týðningarmestu lyndiseyðkennini hesi: hugur til stórríttan — 97 pst.; arbeiðsemi — 93 pst.; at vera ærligur — 94 pst.; hjálpssemi — 93 pst.; lyndisstyrki (karakterstyrki) — 89 pst.; politisk-hugsjónarlig samnforing — 79 pst.; at vera mentaður — 81 pst.

At vera politiskur

Í somu kanning spurdu samfelagsfrøðingarnir tey ungu um, hvat tey hildu um politikk og um luttoke teirra í politiskum og samfelagsligum arbeiði. Tey skuldu m. a. svara upp á spurningin: »Hvat er tað at vera ikki-politiskur?» Hetta fyrbrigdi kemur ofta fyr hjá vestanligum samfelagsfrøðingum, tá teir viðgera ungdomsspurningar. Hvat hildu so tey ungu í Leningrad um hetta?

Svarið var einfalt. Bara 120 — t. e. 5,1 pst. — av teimum 2204 spurdu hildu, at summi av teimum ungu í Sovjetsamveldinum eru ikki-politisk. Øll hini hildu beint tvørturimóti.

Ein annar spurningur var: »Hevur tú áhuga fyri politikki?»

Tey ungu svaraðu soleiðis: 82 pst. fylgdu við í landins innanrikspolitikk, og 79 pst. fylgdu við í heimspolitikkinum.

»Hvi tekur tú lut í politikkum og samfelagsligum arbeiði?»

Svarini vóru:

— vil vera við, har sum okkurt hendir — 61 pst.;

— vil hitta onnur fólk — 50 pst.;

— tað er góður livsskúli — 30 pst.;

— tá kann eg bota skeivleikar í samfelagnum — 29 pst.;

— tí tað følist sum skylda — 11 pst.;

— tí tað gevur hækkan í starvinum — 5 pst.

At tey ungu veruliga leggja í politikk kann prógvast við heilt øðrum tølum: Í sovjetska tægingum — Ovastu sovjetin — eru 182 limir, sum eru undir 30 ár. Sovjetsamveldið hevur 1,8 mill. verkfrøðingar, og av teimum eru 40 pst. undir 30 ár. Men miss Geyer úr Chicago hevur tað burtúr, at »stöðugt fleiri ung útarbeida eina persónliga filosofi, sum loyvir teimum at venda samfelagnum bakið».

At keða seg

Hon skrifar eisini, at »størsta vandamálið hjá teimum ungu er, at tey keða seg; tey liva í einum sera puritanskum og afturhaldssomum heimi».

Tey ungu í Sovjetsamveldinum hava tveir frídagar um vikuna. So frítíðin skortar ikki. Keðiligt? Ja, tað má viðgangast, at sovjetungdomurin hevur einki narkotikaproblem at »stutteleika» ser við. Tey, brúka frítíðina nakað nøgð øðrvísi enn vanligt er vestanfyri.

Víðvikjandi frítíðini fingur tey m. a. henda spurning:

»Um so var, at arbeiðsdagurin bleiv styrti, hvat hevði tú so brúkt tað øktu frítíðina til?» Svarini eru hesaferð frá 2665 ungum arbeiðsmónum í Leningrad: ganga meiri í biograf — 79 pst.; lesa fleiri bókur — 74 pst.; siggja fleiri sjónleikir — 70 pst.; fara á framsýningar o. t. — 56 pst.; vera saman við

familjuni — 50 pst.; fáast meiri við frítt — 48 pst.; útbúgva seg meira — 44 pst.

Tað sæst týðiliga av svarinum, at ungdomurin júst ikki keðir seg. Tey hava ov litla tíð til alt tað nógva, sum er rúndan um tey. Til dómis kann nevast, at her eftir fer hvørt mansbarn í Sovjetsamveldinum at ganga 10 ár í skúla. 10 ára skúlskyldan kom í gildi í ár, so nú verða so ið hvussu er ikki stundir til at keða seg fyrr enn tú ert blivin 17 ella 18 ár. Men eftir 10 ára grund- og miðalskúlan koma universitetini og allir hinir hægru læristovnarir. Ein fjórðingur av øllum heimsins studentum lesur í Sovjetsamveldinum.

Dostojevskij og Bulgakov

»Andaliga lívið hjá tí unga russaranum verður kóvt av neyðartilveruni í Sovjetsamveldinum í dag, og illa vónsvikin venda tey ser til frítíðina», skrifar miss Geyer við samkenslu. Hon sigur eisini, at tey ungu flykkjast um forboðnar bókur eftir »psýkologiskar rithovundar» sum Dostojevskij og Bulgakov.

Eingin uttan frúgvinn Geyer sjálv kann hava forboðið hesar rithovundar, tí verk teirra kunnu lánast á hvørjum bókasavni. Burtur úr fleiri av bókunum eru gjørdur heimskendir filmar sum t. d. »Brøðurnir Karamasov», »Brottsverk og revsing», »Hvitur nætur» osfr. og í fjor bleiv 150 ára føðingardagurin hjá Dostojevskij hildin í Leningrad og um alt Sovjetsamveldið.

Nakað annað er, at áhugin

søndags
aktuelt

fyrir fortíðini er púra náttúrlig. Tað er beint at hava víðing fyrir tí goða, sum vit hava arvað frá forfedrum.

Men eftir stendur spurningurin: hvi koma miss Geyer og eg til ymisk úrslit? Hevur hon ikki lisið tilfarið nóg gjølla? Ella hevur hon ikki havt nóg goðar stundir? Hetta ber illa til. Eg havi í hesi grein einans brúkt tilfar úr bókini »Ungdomur um seg sjálvana», sum eg saman við Svetlanu Ikonnikovu havi givið út á forlagnum hjá APN á 8 ymiskum málum. Eisini miss Geyer hevði hesa bókina. Eg situr her við einum brævi frá henni, dagfest 13. september 1971: »Eg vil fegin siga tygum, hvussu nøgð er fekk burtur úr fundi okkara í Leningrad. Høvdu tygum vilja gjørt so væl at sent mær eitt eintak av bókini hjá tygum...»

Kanska lesur Illimaður bibliúna á sama hátt sum frúgvinn Geyer frá Chicago Daily News.

Vladimir Lisovskij (APN)

Jørundur livir leingi

Nú eitt kvöldið var eg uppi í Sjonleikarhúsinum, og sá eg høyrði leikin um Jørund hunda dagskong, og má siga, sum fleiri hava sagt og skrivað, at hann verður avbara væl spældur. Fult vil eg taka undir við — í »Dimmalættinge», at Frazer Eysturoy bar av øllum, hann skuldi havt fingið rætta skúling í sjonleikarkynstri.

Men tað eg kom at hugsa um meðan eg sá henda skemtiliga leik, var tað, at Frazer her leikar sín egnu Tjóðveldis-leik, part í sinum egnu »Jørundi hundadagskongie».

Jørundur var, sum øll vita nú, danskur ævintýrari, ið hevði leitt við at leypa fram eftir fummum, tí helt ríki hansara ikki meira enn hundadagarnar.

Tað ríki, ið tann annars evnagði sjonleikarin Frazer, og aðrir menn við honum vóru ið ferð við hátíðarliga at proklamera fyrri allar verðini í døgnum eftir fólkaatkvøðuna 14. september 1946, mátti gjørt hundadagsríki við lit, tað skulir

ein og hvør ið Várhara hevur givið miðal skil.

Tað óreingiliga prógvið fyrri, at so var, gav valið, ið aftaná kom, tá Christian X kongur, hevði kystað Fólkaflokkinn til húsar heim og Jákupstovumadurin sat so einligur eftir, og kendi seg sum sanna hetju, ið hann átti at vita, at hann var kosin á ting av javnaðarmonnum, ið slett ikki vóru kvettingarmenn.

Men ætlanin hjá okkara Jørundum var tann, at Føroya fólk skuldi ikki fáa orðið fyrri seg, fyrr enn kvett var. So ódemokratiskir, so ófólkaligir vóru teir.

So er at spyrja: Hvussu kom hetta »fleirtale, ið fólkaatkvøðan visti framman? Jú, varð manað upp úr dökkari mold á tann hátt, at all Føroya land varð givið upp til skútil til øll Jørunds evni, Erlend, Jákup og tilkilar, meðan andsvarligir politíkarar settu seg við hús.

Óg hetta, at teir settust við hús, var teirra stóra mistak.

men teir meinta tað væl, vildu lata fólk fáa frið at hugsa seg um, men fríður gjørdist eingin hundadagskongsevni nú tók allan valin.

Eisini í dag, nú okkara fregu menn skulu gera roynd at tala seg til rætis um spómárg við bretar, eru Jørundarnir her heima í buktini, meðan Jósupur av Jøklalandi skramlar við sáplinum.

Jú, Jørundarnir tróta ikki, teir eru seigilivaðir, sum ketta. Men, sum sagt, Frazer spelir væl, farið øll í Sjonleikarhúsið, tað lønar seg ómakin.

S. P. K.

Prover og farvekatalog sendes ved modt. af frankert svarkværet (90 øre)

Fabrikant J. Norgaard
Bredgade 83 - 1441 Bording - Tlf. 66 86 12 19